

2. Нечепоренко Л.С. Педагогика. Учебное пособие. (Краткий курс для иностранных студентов и аспирантов) – Харьков ХНУ, 2006. – 250 с.
3. Григорий Корнетов Дайте жить детям (сборник) Litres, 2015 – 276 с.
4. Педагогика. Книга 1: Общие основы: Учебник для вузов / И.П. Подласый Litres, 2015. – 276 с.
5. Ломакина Т.Ю., Сергеева М.Г. Инновационная деятельность в профессиональном образовании. – Курск, 2011 – 284 с.

Стельмах М.В.

студент,

Науковий керівник: Фенко М.Я.

кандидат філологічних наук, доцент,

Східноєвропейський національний університет

імені Лесі Українки

ПРОФЕСІЙНИЙ СТИЛЬ СПІЛКУВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Перебудова вищої школи передбачає виведення вищої освіти на світовий рівень, а тому торкається багатьох проблем, серед яких формування висококваліфікованих педагогічних працівників, які б майстерно володіли професійним стилем спілкування. В обіг педагогічної лексики активно вводять нові терміни, які використовують для характеристики діяльності працівника освіти, а саме: *професійна компетенція, професійна компетентність, соціальна компетентність, педагогічний професіоналізм*. Поняття «компетентності» набуває актуальності, оскільки саме компетентності визначають готовність учня чи випускника до життя, його подальшого розвитку й активної участі у житті суспільства, а у вчителя – формування педагогічного професіоналізму, який не можливо реалізувати без професійного стилю спілкування. Не лише бездоганне знання навчального предмета, педагогічна майстерність, а й словесно-естетичний рівень подання знань формує особистість. У зв'язку з цим питання підготовка вчителя, що вміє послуговуватись різними засобами рідної мови, володіє професійним стилем спілкування є актуальна.

Теоретичні та експериментальні дослідження формування культури педагогічного стилю спілкування проводилися вченими в таких аспектах: структура, функції та види спілкування (О. Мешко [7], В. Кан-Калик [3]); шляхи комунікативної підготовки майбутніх спеціалістів (С. Лупенко-Ковтун [6], О. Корніяка [4]); психолого-педагогічні умови формування індивідуального стилю спілкування (О. Мешко [7], Л. Омельченко [8]), культура педагогічного спілкування й комунікативна майстерність учителя (І. Зязюн [9], В. Сухомлинський [10]).

Мета статті присвячена дослідженню проблеми формування професійного стилю спілкування майбутнього педагога в процесі вузівської підготовки.

Ефективна професійна діяльність учителя ґрунтується на вмілому педагогічному спілкуванні. Воно є умовою оптимізації навчання і розвитку

особистості учня. Тому педагогічне спілкування передбачає спеціальну підготовку вчителя та сформованість продуктивного стилю педагогічного спілкування. На визначальну роль педагогічного спілкування в навчально-виховному процесі вказували Н. Волкова, Н. Дусь та В. Сухомлинський. Так, В. Сухомлинський підкреслював: *«Кожне слово, що звучить у стінах школи, повинно бути продуманим..., щоб ціна слова постійно зростала»*. На думку Н. Волкової, педагогічне спілкування – це *«система соціально-психологічної взаємодії між учителем та учнем, спрямована на створення соціально-психологічних умов для обопільної діяльності»* [1]. С. Г. Куліш визначає так *«Стиль педагогічного спілкування – прояв педагогічної техніки у взаєминах. Він залежить від особистих якостей людини, загальної культури, професійної компетенції, педагогічної інтуїції»* [5]. Г. М. Мишко дає визначення стилю педагогічного спілкування як *«установленій системі способів і прийомів, які використовує педагог під час взаємодії з учнями, батьками, колегами»* [7]. А.І. Зазюн розглядає *«професійне педагогічне спілкування як комунікативну взаємодію педагога з учнями, батьками, колегами, спрямовану на встановлення сприятливого психологічного клімату, психологічну оптимізацію діяльності і стосунків»*

Ми вважаємо, що професійний стиль спілкування майбутнього педагога є важливим компонентом підготовки вчителя, який являє собою процес навчання студентів професійного мовлення у відповідності до обраної спеціальності та сформованістю професійно-комунікативних умінь та навичок, що проявляються у взаємодії з школярами, батьками та колегами. Учитель із низьким рівнем сформованості професійного спілкування відзначається невпевненістю, нестійкістю власної педагогічної позиції, безсистемністю, невміння вирішувати педагогічні проблеми [2]. Грітченко Т. Я. розробив структуру та модель формування професійного стилю спілкування модель, що складається з трьох компонентів: *педагогічного, психологічного, риторичного*. Такий підхід ми вважаємо правомірним, оскільки педагогічний професіоналізм, знання психологічних особливостей дітей, батьків та колег під час взаємодії, навички умілого оратора є визначальними чинниками успішної педагогічної діяльності.

Беремо до уваги педагогічний компонент формування професійного стилю майбутнього вчителя та виокремимо власні критерії педагогічного компоненту:

- Здатність до: проектування власного професійно-педагогічного стилю спілкування; вільного використання професійно-педагогічної лексики відповідно до конкретної ситуації; творчого перетворення навчального матеріалу та адаптування його для розуміння дітьми.

- Знання: змісту навчальних дисциплін; основних прийомів театральної експресії; основ організації педагогічного спілкування з учнями, гнучкість у спілкуванні з школярами.

- Уміння: спілкуватись з вихованцями під час навчально-пізнавальної діяльності, враховуючи в мовленнєвій діяльності правила і принципи педагогіки та психології; підбирати мовні засоби відповідно до ситуації спілкування і адекватно їх використовувати; вступати в контакти, орієнтується в комунікативних ситуаціях та залагоджувати конфлікт.

Ми вважаємо, що ефективними шляхами формування педагогічного стилю спілкування майбутнього педагога у вищих навчальних закладах є: 1) проведення занять з питань діагностики та формування стильових особливостей професійного спілкування майбутнього педагога; 2) включення в процес навчання рольових та ділових ігор, соціально-психологічних тренінгів, моделювання педагогічного спілкування; 3) індивідуально-консультаційна робота студентів та викладачів; 4) дослідження літератури з проблем професійного спілкування; 5) участь студентів у наукових та науково-практичних конференціях; 6) написання студентами науково-дослідних робіт; 7) проходження педагогічної практики (навчальної, виробничої, літньої педагогічної в оздоровчих таборах).

Володіння професійним стилем спілкування є не лише важливим компонентом загальної та педагогічної культури вчителя, але й передумовою позитивного сприймання його вихованцями і колегами. Таким чином, до основних напрямів формування професійного стилю спілкування майбутнього педагога належать навчальний процес у ВНЗ, акцентування уваги на розвитку професійно важливих якостей і процес самовдосконалення (актуалізація особистісного саморозвитку студентів та удосконалення змісту самостійної роботи студентів).

Список використаних джерел:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посібник / Н. П. Волкова. – Київ: Вид. центр «Академія», 2001. – 576 с.
2. Грітченко Т. Я. Формування професійно-мовного стилю спілкування майбутнього вчителя початкової школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. Я. Грітченко; Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини – Тернопіль, 2012. – 24 с.
3. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении / В. А. Кан-Калик. – Москва: Просвещение, 1987. – 278 с.
4. Корніяка О. М. Розвиток комунікативної культури студентів педагогічних спеціальностей: методичні рекомендації / О. М. Корніяка // Проблеми освіти: наук. зб. / М-во освіти і науки України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти. – Київ, 2008. – Вип. 57. – С. 86–92.
5. Куліш С. Г. Техніка педагогічного спілкування / Педагогічна майстерня. – 2011. – № 6.
6. Лупенко-Ковтун С. Суб'єкт-суб'єктні відносини та формування педагогічної комунікації у професійній підготовці майбутнього вчителя / С. Лупенко-Ковтун // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень / М-во освіти і науки України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Наук. т-во студентів і аспірантів. – Луцьк, 2011. – Т. 1. – С. 217–218.
7. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. / Г. М. Мешко. – Київ: Академвидав, 2012. – 196 с.
8. Омельченко Л. Індивідуальний стиль педагогічного спілкування як один із чинників ефективної взаємодії викладача і студентів / Л. Омельченко // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – Львів, 2009. – Вип. 25, ч. 2. – С. 223–231.
9. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюна, Л. В. Крамущенко: За ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – Київ: Вища шк., 2004. – 422 с.
10. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5-и т. / В. О. Сухомлинський. – Київ: Рад. шк., 1976. – Т. 1. – 654 с.